

SAMOSPRÁVNÉ PODNIKATELSKÉ INSTITUCE V ČR

Vymezení představitelů podnikatelské sféry

Ekonomická teorie se více či méně shoduje v závěru, že stát vytváří systémové podmínky pro fungování ekonomiky, pro podnikání, zejména prostřednictvím legislativní báze. Neshoduje se však na míře státní regulace. Nicméně vedle regulační role státu, sehrává významnou úlohu i seberegulace podnikatelské komunity či podnikatelského stavu. Má-li být tato funkce adekvátně plněna musí spontánně podnikatelské komunity imanentně generovat seberegulační mechanismy ve formě institucionalizované podnikatelské samosprávy¹.

Institucionalizace formou sdružování je umožněna Ústavou ČR resp. **Listinou základních práv a svobod**, která je její součástí. V Listině se uvádí, že právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích. Každý má právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů².

Samosprávné podnikatelské instituce lze rozčlenit na podnikatelskou a profesní samosprávu. Pojmy podnikatelská a profesní samospráva korespondují s pojmy podnikatelská a profesní komunita. Nejsou to sice pojmy totožné, ale existuje mezi nimi úzká vazba a výrazný průnik. Kategorie **podnikatelské komunity** zahrnuje široké spektrum podnikatelských subjektů – fyzických i právnických osob. Fyzické osoby zpravidla podnikají na základě živnostenské legislativy, ale také se může jednat o jiné formy podnikání jako jsou zemědělci nebo tzv. svobodná povolání. Existence „podnikajících“ právnických osob se ponejvíce odvíjí od obchodního zákoníku³.

Kategorie **profesní komunita**, resp. profese koresponduje s termínem povolání. Profese vyžadují vzdělání, kvalifikaci, praxi a určitou odbornou způsobilost, která se často ověřuje či potvrzuje. Obvykle je vázána na celoživotní vzdělávání, certifikaci a výměnu zkušeností v rámci dané profesní komunity. Kategorie profesní komunita se spíše vztahuje na profesní komory (komory svobodných povolání). Pojem živnostenská „profesní“ komunita (i když ho považujeme za oprávněný) se spíše neužívá a hovoří se o živnostenské komunitě (resp. živnostenských společenstvích), přesto, že i v řadě živností (řemeslné, vázané, koncesované) je nezbytná daná odborná způsobilost.

V případě **živnostenské „profesní“ komunity** musí podnikatel vlastnit relevantní živnostenské oprávnění, nicméně členství v příslušných živnostenských společenstvích není povinné. Velká skupina osob daného profesního povolání pracuje v zaměstnaneckém poměru, zůstává mimo živnostenskou profesní komunitu, nicméně v řadě případů se musí rovněž podrobovat rozličným odborným a kvalifikačním zkouškám, inovačním a bezpečnostním kursům, na jejichž organizaci obvykle příslušná živnostenská společenství participují.

U **profesní komunity svobodných povolání** je situace komplikovanější a diverzifikovanější. V některých profesích je vazba přímo na povinné členství v profesní

---

¹ Samospráva je zvláštní druh správy, při níž se spravování spravují sami. Samospráva je významným prvkem moderního demokratického státu, jelikož v rámci teorie dělby moci omezuje centrální moc státní.

² Viz zák. č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, § 20 a 27.

³ Také subjekty veřejné správy (obce, kraje, příspěvkové organizace) a subjekty nestátního neziskového sektoru (např. obecně prospěšná společnost) mohou za určitých podmínek „podnikat“.

komoře, v jiných profesích je členství dobrovolné. Není to v žádném rozporu s ústavním pořádkem ČR, neboť v Listině základních práv a svobod je uvedeno, že zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností⁴.

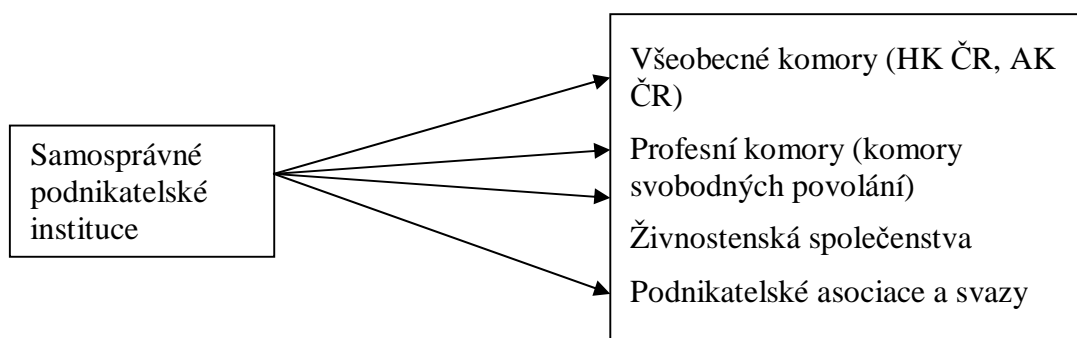
Odborníci různých profesí mohou tuto činnost vykonávat jako svobodné povolání (jedná se o určitou ekvivalenci s živnostenským „podnikáním“), ale také v zaměstnaneckém poměru (např. lékaři). Modely tohoto řešení jsou bohaté, včetně různých „přechodových“ a kombinovaných způsobů, kdy je nutné disponovat jak s autorizací, tak s živnostenským oprávněním. V organizaci je možné členství standardní (plné) i nestandardní (asistenti, čekatelé, hosté, zájemci, čestné členství apod.).

Pod **profesní samosprávou (profesními organizacemi)** rozumíme sdružení osob svobodných povolání⁵ stejné profese jako je např. komora daňových poradců, komora auditorů, komory lékařská, stomatologická, veterinární, advokátní komora apod. Dále lze hovořit o **živnostenské samosprávě (o živnostenských společenstvích)**, které sdružují stejné nebo příbuzné živnostenské profese či povolání. Např. cech nebo společenství cukrářů, pekařů, holičů, kadeřníků, kominíků, topenářů, instalatérů apod.

Živnostenské společenstvo je legislativně definováno jako sdružení podnikatelů v určitém oboru nebo oborech živností na vymezeném území⁶. Živnostenská společenstva hájí a podporují společné zájmy podnikatelů, kteří jsou jejich členy, a přispívají k řádnému provozování živností. Podávají na vyžádání nebo z vlastní iniciativy orgánům státní správy návrhy, informace a stanoviska o živnostech v oboru své působnosti.

Pod pojmem **podnikatelská samospráva** chápeme tzv. **všeobecné komory** (komory s obecnou působností), které reprezentují podnikatelskou komunitu jako celek nebo její podstatné části – hospodářské komory, agrární komory, obchodní komory, potravinářské komory apod. Např. v zákoně č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR se uvádí, že komory jsou zřízeny k podpoře podnikatelských aktivit a k prosazování a ochraně zájmů a k zajišťování potřeb svých členů.

Obr. 1 Obecná struktura samosprávných podnikatelských institucí v ČR

Poznámka: Jedná se o relativní přiblížení, které není úplně přesné vzhledem k tomu, že v některých profesních komorách jsou členy jak osoby „svobodných“ povolání, tak i zaměstnanci.

Pramen: Autor.

Komory jsou sdruženími podnikatelů (právnických a fyzických osob) přijatých za jejich členy. Komory jsou právníckými osobami a zapisují se do obchodního rejstříku.

⁴ Listina základních práv a svobod, § 26.

⁵ Zaužívaný historický pojem pro určité typy profesí. „Svobodná povolání“ nejsou živností.

⁶ Viz zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Komory tvoří okresní komory a v hlavním městě Praze obvodní komory a u hospodářské komory začleněná živnostenská společenstva a u agrární komory začleněná zemědělská, potravinářská a lesnická společenstva. Členství podnikatelů v komoře je dobrovolné⁷.

Pod podnikatelskou samosprávu se také zařazují různé **podnikatelské svazy a asociace** jako např. svaz obchodu, průmyslu, potravinářů, asociace prádelen, čistíren apod. (viz obr. 1). Někteří autoři zahrnují do této skupiny i **družstevní svazy**. Mnozí zahraniční odborníci a teoretici řadí družstva do hraničního segmentu mezi ziskovým a neziskovým sektorem. V některých státech legislativa rozlišuje družstva „komerčního“ typu a „nezisková“ družstva. Neplatí to pro ČR, kde se zatím nepodařilo prosadit zákon o neziskových družstvech

Jedná se tedy o značně diverzifikovanou a nehomogenní skupinu různých organizací, které z důvodu pojmového zjednodušení označujeme jako **samosprávné podnikatelské instituce**. Jako každá abstrakce i tato trpí určitou vágností a nejednoznačností. Nicméně považujeme ji v daném kontextu zkoumání za přípustnou. Všechny výše uvedené skupiny či podskupiny organizací mají určité **shodné charakteristické rysy** (aktuálně nebo potenciálně):

- jedná se o institucionalizovanou, formální strukturu (právníckou osobu) na bázi povinného nebo dobrovolného členství fyzických nebo právníckých osob (často i současně obou typů osob) mající vztah k profesi, živnosti, podnikání či k sektoru, oboru, odvětví národního hospodářství; může jít o členství přímé nebo nepřímé prostřednictvím jiné právnícké osoby
- jsou vytvořeny samostatným „komorovým“ zákonem nebo jsou založeny podle zákona o sdružování občanů a občanského zákoníku, případně i jiné legislativy
- disponují vlastní strukturou, orgány, statutem a vnitřními předpisy
- cílovou funkcí není tvorba zisku⁸
- reprezentují určité zájmy dané profese, živnosti, sektoru, oboru, odvětví nebo všeobecné zájmy podnikatelské komunity jako celku (v daném místě, regionu nebo celostátně)
- reprezentují zájmy dané komunity vůči zahraničním partnerům
- hájí společné (integrované) zájmy dané komunity zejména vůči veřejné správě
- příslušné orgány veřejné správy (státu, kraje, obce) s nimi konzultují legislativní změny, priority hospodářské politiky, záměry regionální a komunální politiky apod.⁹
- v té či oné míře fungují na principu samosprávy (ve vnitřním mechanismu se uplatňují zásady veřejné volby)
- zajišťují určité služby své cílové skupině, organizují výměnu zkušeností, orientují se na podporu inovací, vzdělávání a sebevzdělávání a další, pro členy, vzájemně prospěšné aktivity a pro širší profesní, živnostenskou nebo podnikatelskou veřejnost poskytují všeobecně prospěšné služby
- realizují zásady seberegulace v dané profesi, živnosti, sektoru, oboru, odvětví nebo všeobecně, zejména se zaměřují se na kvalitu a etiku podnikání či výkonu profese
- stát na ně v té či oné míře přenesl (delegoval, svěřil) určitou část své působnosti (tzv. přenesená působnost), např. funkci kontrolní, ověřovací, examinační, certifikační, vzdělávací apod.

⁷ Blíže viz zák. č. 301/1992 Sb., o HK ČR a AK ČR.

⁸ Nejedná se o typ sdružení podnikatelských subjektů určený k podnikání. To samozřejmě neznamená, že nemohou podnikat (mít vlastní hospodářskou činnost) a generovat zisk. Není to však jejich primární účel.

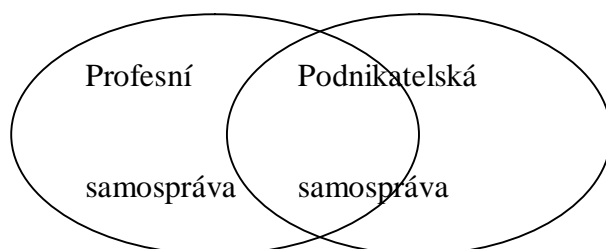
⁹ Např. na úrovni kraje účast představitelů komor na koncipaci a realizaci Programu rozvoje kraje.

- pravidla EU při využívání předvstupních fondů (po vstupu do EU strukturálních fondů) vyžadují účast zástupců těchto subjektů v příslušných monitorovacích, řídicích či rozhodovacích schématech¹⁰
- náleží sice k neziskovým subjektům (v širším smyslu jsou součástí občanské společnosti), ale jsou hraničním subjektem na pomezí tržního, občanského a veřejného sektoru

Samozřejmě, že komplexně uvedenou charakteristiku **nemusí naplňovat** každý jednotlivý subjekt. Existují např. organizace, které se snaží o své společenské uznání (legislativní řešení). Např. účetní profese dlouhodobě usiluje o zákon etablojící komoru účetních (obdobně jako je komora daňových poradců, komora auditorů). Přesto, že zatím se jejich ideu nepodařilo z různých důvodů realizovat, zavedla jejich „komora“ (fungující legislativně zatím jako sdružení) systém dlouhodobého vzdělávání a certifikace účetních na bázi dobrovolnosti. Mohou jistě existovat i subjekty, které ani nemají zájem výše uvedené znaky „respektovat“. Nicméně uvedenými jednotlivostmi se nezabýváme, jde nám o určitou míru **zobecnění**.

Pokud bychom se tedy měli pokusit přesněji vymezit **množinu organizací profesní samosprávy**, tak tato množina patrně obsahuje profesní komory a živnostenská sdružení a podnikatelské svazy a asociace. V případě definování **množiny institucí podnikatelské samosprávy**, lze do ní zahrnout všeobecné komory, svazy, asociace, živnostenská sdružení (protože všichni členové jsou živnostníci – podnikatelé), některé profesní komory (v případě, že všichni členové patří do kategorie svobodných povolání a nezahrnují též osoby se závislou činností - zaměstnance). Z výše uvedeného vyplývá, že množiny se překrývají a jejich činnosti a funkce úzce souvisejí (viz obr. 2).

Obr. č. 2 Vztah mezi profesními a podnikatelskými institucemi v ČR

Pramen: Autor.

Charakteristickým rysem veřejné správy a od ní odvozené diverzifikované struktury organizací veřejného sektoru je, že:

- veřejná správa vytváří obecné legislativní, věcné, organizační i fiskální podmínky pro fungování svých vlastních institucí, pro aktivity tržních subjektů i nestátních neziskových organizací
- veřejná správa je faktorem konceptualizace, koordinace a regulace společenských aktivit
- veřejná správa je reprezentantem bohatě strukturovaných veřejných zájmů
- identifikuje, produkuje, zajišťuje a redistribuje veřejné statky a služby

Uvedené **funkce a úkoly** jsou naplňovány v různé míře vertikální a horizontální strukturou veřejné správy, centrálními, regionálními a lokálními organizacemi veřejného sektoru. V období probíhající reformy veřejné správy a implementace požadavků EU se stále více prosazují principy subsidiarity, decentralizace, dekoncentrace a deetatizace a

¹⁰ Např. účast představitelů NNO včetně zástupců HK a AK ČR v regionálních radách.

mezisektorového partnerství a především prosazení programové formy spolupráce mezi organizacemi veřejného sektoru a organizacemi občanského sektoru.

Jak už bylo uvedeno specifické místo ve společnosti, v národním hospodářství a zvláště v neziskovém (občanském) sektoru zaujímají **samosprávné podnikatelské instituce** (komory profesní, komory všeobecné, živnostenská společenstva, podnikatelské svazy a asociace apod.). Na jedné straně jsou součástí neziskového nestátního sektoru, přináleží k prvkům občanské společnosti. Na druhé straně patří k těm jeho prvkům, na které stát prioritně deleguje (nebo může přenést) část svých kompetencí. V tomto smyslu jsou tak součástí neúzemní samosprávy. Současně komory (profesní, všeobecné) a živnostenská společenstva, které reprezentují profesní, odborné a podnikatelské komunity představují určitý **průnik „tržních“ zájmů**, tržního sektoru do sektoru veřejného i občanského.

Pokud bychom chtěli sektorově vymezit místo samosprávných podnikatelských institucí, dle tohoto členění, je třeba uvést, že jde o organizace, které mají charakter **vzájemně prospěšných společností, ale u některých z nich se projevuje významně i prvek veřejné prospěšnosti** (přenesená působnost delegovaná státní správou, garance kvality výkonu živnosti, povolání, podnikání s dopadem na veřejné služby, prodloužená „ruka“ výkonné moci státu apod.). Z tohoto pohledu jde tedy o organizace **hraničního typu**.

Vztah samosprávných podnikatelských institucí k veřejné správě

Správa společnosti resp. správa státu jako celku i jeho jednotlivých územních jednotek, jako složek územní organizace státu, jinak řečeno správa veřejných záležitostí ve společnosti organizované ve stát, je projevem realizace výkonné moci ve státě. Souhrnně se tato správa označuje **kategorií veřejná správa**¹¹. Teorie používá různé klasifikace veřejné správy jako např. organizační pojetí, které vymezuje institucionální strukturu veřejné správy, nebo funkční pojetí, kdy jde o praktický výkon veřejné správy resp. jejich orgánů. Z pohledu této publikace je důležité členění veřejné správy na aktivity vykonávané přímo státem a jeho orgány, tzv. státní činnost. A dále na realizaci veřejné správy dalšími veřejnoprávními subjekty, které jsou odlišné od státu (viz obr. 3). Jde potom o veřejnou správu **nestátní činností** výkonného charakteru, jejímž posláním je spoluzabezpečovat výkon správy státu (např. zastupitelstvo obce).

Uvedenými veřejnoprávními subjekty jsou veřejnoprávní korporace, které svou subjektivitu v jistém smyslu odvozují od státu a současně jsou jím aprobovány. Veřejnoprávní korporace uskutečňují veřejnou správu svým jménem a ve své působnosti. Správa jimi vykonávaná je svou povahou **samosprávou**.

Idea samosprávy je součástí demokratického systému společnosti a je založena na pluralitě společenských, ekonomických a politických zájmů. Jejím základem je v podstatě partnerský vztah státu a veřejnoprávních korporací. Samospráva nestojí v opozici vůči státnímu řízení, jak by se někdy mohlo jevově zdát, nýbrž má **komplementární charakter**. Moderní společnost by již nemohla fungovat bez tohoto fenoménu. Samospráva zahrnuje takovou oblast veřejné správy, která je zákony svěřena veřejnoprávním subjektům.

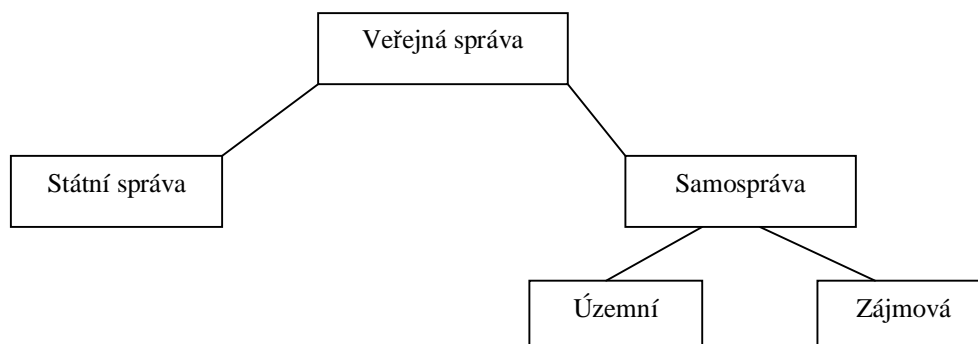
Uvedený proces označovaný také jako **subsidiarita**, je typický pro vývoj moderního evropského státu od druhé poloviny 20. století. Subsidiarita předpokládá, že je vhodné přenést určité funkce státu na územní samosprávu jako rovnocennou součást veřejné správy, nebo dokonce i do oblasti zájmové (neúzemní) správy veřejnoprávního charakteru (např. veřejné

---

¹¹ Někteří autoři rozlišují veřejnou správu v užším a širším smyslu. Širší definice zahrnují do veřejné správy vedle moci výkonné i moc zákonodárnou a soudní. V této publikaci vycházíme z užší interpretace veřejné správy.

vysoké školy) nebo i přímo do soukromé správy, pokud je mohou tyto složky zajišťovat ve stejné či lepší kvalitě jako státní orgány. Veřejnou moc, tak má zastupovat prvek nejbližší občanům. V tomto smyslu lze hovořit o části správy státu **decentralizovanou na subjekty nestátního charakteru**.

Obr. 3 Členění veřejné správy

Pramen: Šelešovský, J. a kol.: Cvičebnice otázek ze základů veřejné ekonomiky, veřejné správy a regionální politiky, ESF MU, Brno 2001.

Samospráva se od státu nejen institucionálně, ale také metodami a formami svého působení na spravované subjekty. Hlavní specifikum je v tom, že jde o prostředky, které nemají státně mocenskou povahu. Na druhé straně jsou samosprávě imanentní i obdobné rysy jakými disponuje státní správa. Nejednoznačnost samosprávy se projevuje v tom, že na jedné straně se státní správě přibližuje, na druhé straně se od ní vzdaluje. Se vzdáleností od státní správy se přibližuje k soukromé správě. Soukromé správě se samospráva podobá tím, že při ní jde o správu vlastních záležitostí. Se státní správou samospráva úzce souvisí tím, že náplň jejich práce je záležitostí veřejnoprávního charakteru.

Pro zájmovou samosprávu jsou charakteristické následující **základy**¹²:

a) Zákonný vznik jejího zřízení. Subjekty zájmové samosprávy jsou zřízeny přímo zákonem jako veřejnoprávní korporace.

b) Právní základ. Subjekt veřejné samosprávy má vždy právní subjektivitu. Významnou složkou je zde možnost regulovat svými předpisy chování subjektů podrobených zájmové samosprávě. Ovšem pouze u profesní samosprávy (profesní komory s povinným členstvím) můžeme hovořit o jejich obecné závaznosti.

c) Ekonomický základ. Každá zájmová samospráva má vlastní majetek a vlastní hospodaření. Základním zdrojem příjmů jsou obvykle příspěvky členů (výjimka vysoké školy).

d) Osobní základ. Zájmová samospráva jako prvek veřejné správy se vztahuje vždy k osobám, a to zejména fyzickým osobám. Pro tzv. klasickou zájmovou samosprávu je typické, že určité osoby jsou v působnosti zájmové samosprávy „nezávisle na své vůli“ (u profesních komor s povinným členstvím).

Vztah vlády a samosprávy je do určité míry vždy konfliktní, neboť existence samosprávy omezuje vládní byrokracii. Totéž se děje i v případě zájmové (neúzemní) samosprávy. Z hlediska držitele centrální vládní moci totiž zájmová samospráva komplikuje a omezuje jeho rozhodovací možnosti. Je však nepochybně lepší, existuje-li ve státě pluralita moci, ke které samospráva přispívá a zabezpečuje tak větší svobodu jedince.

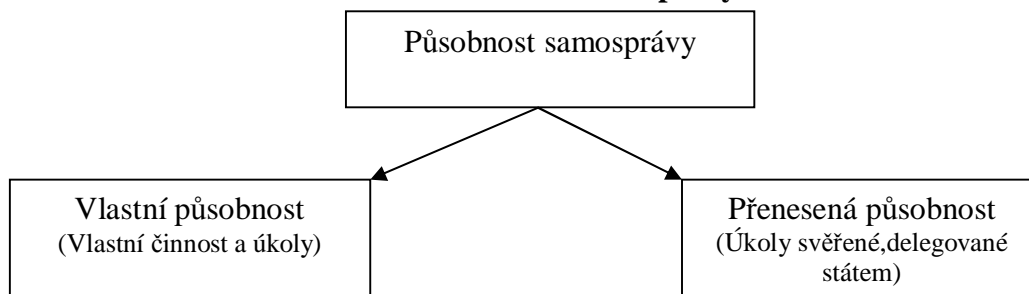
¹² Viz Koudelka, Z.: Právní předpisy samosprávy, Linde, Praha 2001, s. 231.

Zatímco pozice územní samosprávy - veřejnoprávních korporací – obcí a krajů v rámci veřejné správy je nezpochybnitelná, je místo subjektů zájmové (neúzemní) samosprávy relativní a zejména **historicky, politicky, ekonomicky a legislativně podmíněné**. Závisí také na míře přenesené působnosti. Organizace zájmové (neúzemní) samosprávy se pohybují na ose od veřejnoprávních korporací ke korporacím občanským (neziskovým) resp. soukromým. K veřejnoprávním korporacím např. náleží vysokoškolská samospráva (veřejné vysoké školy).

Uvedená klasifikace se vztahuje také na samosprávné podnikatelské instituce. Zřejmě nejdále od veřejnoprávních korporací jsou na pomyslné ose umístěny podnikatelské asociace a svazy, které spíše inklinují k občanským (neziskovým) soukromým korporacím. Za nejbližší organizace k subjektům veřejnoprávního charakteru se obvykle považují profesní komory s povinným členstvím, proto jsou často zařazovány do množiny **veřejnoprávních korporací** a jejich derivátů¹³. Na rozdíl od územní samosprávy však **není** profesní samospráva, zosobněna profesními komorami, ústavně zakotvena.

Hranice mezi veřejnoprávními korporacemi a občanskými (neziskovými) korporacemi bývá mnohdy neostrá¹⁴. Nicméně na veřejnoprávní korporace, ale i na občanské (neziskové) korporace bývá v jistých momentech výkonu veřejné správy přenesena část působnosti státní správy. V takových situacích jejich orgány vystupují v obdobném postavení jako orgány státní správy a disponují také příslušnými pravomocemi. **Výkon přenesené působnosti** nerealizují jako projev samosprávy, nýbrž jako implikaci státní správy, tj. v zastoupení státu, z jeho pověření a také jeho jménem (viz obr. 4).

Obr. č. 4 Působnost samosprávy

Pramen: autoři.

V samosprávných vztazích, tj. ve **vlastní působnosti** platí, že samosprávné orgány v nich vystupují nikoliv jménem státu, nýbrž jménem daného samosprávného společenství. To znamená, že objektem samosprávného působení nemůže být nikdo, kdo by územně, osobně nebo věcně stál vně okruh působnosti příslušné samosprávné korporace.

Výše uvedené charakteristiky jsou v principu shodné jak pro samosprávu územní, tak pro **samosprávu zájmovou (neúzemní)**. Výraznější odlišnosti se objevují při jejich organizačním pojetí. Organizační uspořádání územní samosprávy je vázáno na územní členění státu a na přijatou strukturu územní samosprávy. Naproti tomu je organizační členění zájmové samosprávy koncipováno obvykle jako sektorové a často územně rozptýlené. Další odlišnosti souvisí s obsahovými rozdíly věcné náplně samosprávy. Územní samospráva je zaměřena všeobecně, zájmová samospráva je orientována úzce a speciálně.

Např. v zákonu č. 128/2000 Sb., o obcích, je uvedeno, že do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce a dále záležitosti, které do samostatné působnosti obce svěří zákon. Přenesenou působnost vykonávají obce ve věcech, které stanoví zvláštní zákony. Obdobné formulace jsou uvedeny v zákoně o krajích. Bohužel

¹³ Blíže viz Koudelka, Z.: *Obecně závazné vyhlášky*, Linde, Praha 2000, s. 22.

¹⁴ Také teorie nedává na tuto problematiku jednoznačnou odpověď.

v naši komorové a živnostenské legislativě nenalezneme **následující paragrafy z rakouské legislativy**: „Organizace živnostenského hospodářství mají vlastní a přenesenou působnost. V záležitostech vlastní působnosti jsou vyloučena doporučení státních orgánů. Instanční tah na správní orgány mimo organizace živnostenského hospodářství není přípustný. Do přenesené působnosti organizací živnostenského hospodářství spadají ty záležitosti státní správy, které jsou na ně přeneseny zákonnými předpisy.“¹⁵

Praxe územní samosprávy disponuje značnými historickými zkušenostmi a v zásadě politickou podporou (např. EU, Rada Evropy, OSN apod.)¹⁶. Výrazem této skutečnosti jsou principy a teoremy decentralizace (včetně fiskální), subsidiarity, participace, partnerství apod. Zásady fungování územní samosprávy jsou také často kodifikovány oficiálními mezinárodními dokumenty (viz např. Evropská charta místní samosprávy), které jsou akceptovány účastnickými státy. Je také teoreticky propracovaná a analyticky popsána množstvím vědeckých studií a publikací. Její vývoj je nepřetržitě sledován a její činnosti jsou neustále zdokonalovány v rámci reformy veřejné správy, generace modelů a standardů veřejné správy na základě mezinárodních komparací.

Oproti územní samosprávě je zájmová samospráva v pozici “popelky”, která je zatím na okraji samosprávného segmentu společnosti. Tomu odpovídá její rozvinutost a teoretická reflexe. Nelze opominout ani její kontroverzní interpretaci některými filozofickými či ideologickými proudy a politickými hnutími a skupinami. Souvisí totiž s politologickou kategorií občanské společnosti a také s vymezením nestátního (nevládního) neziskového sektoru.

Zájmová samospráva je též ve srovnání s územní samosprávou značně **diverzifikovaná** (viz obr. 5). Vedle profesních organizací, komor, svazů, grémií, podnikatelských asociací, živnostenských společenstev lze do této podmnožiny zahrnout i církve, vysoké školy, některé vědeckovýzkumné a kulturní instituce a též někdy i další subjekty tzv. třetího (neziskového) sektoru (např. různá sdružení tělovýchovná, kulturní, ekologická apod.). Z rozmanitého spektra subjektů zájmové samosprávy se v svém dalším výkladu soustředíme pouze na profesní a podnikatelský segment.

Nelze přehlédnout, že fenomén samosprávy, který je na jedné straně výrazem samosprávného pojetí soudobé **funkce demokratického státu**, na druhé straně komplikuje princip „vládnutí“. Možnost uplatňování a prosazování základních individuálních občanských a lidských práv v oblasti praktické veřejné politiky, je doprovázena nutností hledání konsensu obyvatelstva, skupin a komunit s nejrůznějšími preferencemi a zájmy. Centrální státní moc se v současném demokratickém modelu dělí o moc, jak s územní samosprávou (v ČR obce a kraje), tak se subjekty (systémem) zájmové (neúzemní) samosprávy (včetně samosprávných podnikatelských institucí) a za jistých podmínek i s občanskými (neziskovými) soukromými organizacemi. Tento systém je v teorii označován jako **občanská společnost**.

Uvedená tendence zeslabování ústřední státní moci a hledání rovnováhy mezi státem, územní samosprávou a zájmovou samosprávou, i uvnitř jednotlivých subsystémů mezi jejich subjekty, pochopitelně vyvolává napětí a střety, jejichž překonávání stojí určité úsilí a čas. Demokratická společnost však disponuje dostatečným souborem nástrojů k řešení uvedených konfliktů. Je však pochopitelné, že také postavení samosprávných podnikatelských institucí je součástí těchto sporů. Kontroverznost těchto procesů se promítá i do teoretické reflexe týkající se pojetí a fungování moderní demokratické společnosti včetně pohledu na funkce samosprávných podnikatelských institucí.

¹⁵ Blíže viz Spolkový zákon o komorách živnostenského hospodaření, In: Institucionální podpora podnikání v regionech, ESF MU, Brno 2000, str. 162.

¹⁶ Neplatí to úplně, neboť některé liberální proudy na uvedené tendence pohlížejí se skepti.

Obr. 5 Členění samosprávy

	Samospráva	
Územní Kraje Obce		Neúzemní (zájmová) Akademická (VŠ, Akademie věd) Odborářská (odborní) Náboženská (církve) Národnostních menšin Profesní a podnikatelská Další typy samospráv

Pramen: Autor.

Pojetí samosprávných podnikatelských institucí ve dvou typech liberalismu

Při určitém zjednodušení můžeme rozlišit dvě koncepce soudobého liberalismu z hlediska konstrukce společenského systému a fungování jeho prvků. Obou liberálním přístupům je imanentní odmítání státu a jeho ingerencí. Liší se však v míře a pojetí regulace či deregulace a v nositelích regulačních mechanismů.

První liberální model, který má blíže k ekonomickým teoriím, zdůvodňuje svůj liberalismus s analogií volného vstupu do odvětví, podnikání či profese. Vystupuje proti jakýmkoliv formám kartelových dohod a koordinovaného postupu části účastníků „trhu“ vůči ostatním. Z tohoto pohledu zpochybňuje také roli specifického typu neúzemní samosprávy – profesní a podnikatelské.

Za mnohé stoupence tohoto proudu je možné uvést významného představitele soudobé ekonomické vědy **Milona Friedmana** nositele Nobelovy ceny, který má značný mezinárodní vliv nejen na teoretické ekonomy, ale také na vedoucí politiky a národohospodáře v mnoha zemích. Není divu, že jeho teorie podporující představu, že v moderní tržní společnosti jsou podnikatelské a profesní komory, asociace a společenství brzdou svobodného podnikání, hluboce zapustily svoje kořeny též v myslích našich politiků, národohospodářů a ekonomů. M. Friedman profesní komory a živnostenská společenství řadí do kategorie profesních monopolů zvyšujících společenské náklady a srovnává je dokonce se středověkými cechy a indickým kastovním systémem.¹⁷

Z našich liberálních ekonomů lze připomenout např. **Jiřího Kinkora**, který ve své publikaci „Trh a stát“ ostře komory a asociace kritizuje a přesun regulace ze státu na komory označuje jako krok „z bláta do louže“. Zdůrazňuje, že: „...argumentem pro odsouzení státní, stejně jako komorové regulace je nezcizitelné právo jednotlivce na svobodu, jejímž projevem je – mimo jiné – i dobrovolná směna čehokoliv mezi kýmkoli.“¹⁸ Profesní a podnikatelskou samosprávu považuje jen za „prodlouženou ruku státu“ a označuje ji jako falešný pojem, který se snaží do diskuse propašovat pocit nestátnosti, tj. nepolitičnosti nějaké otázky.

Výše uvedené myšlenky uvádíme z toho důvodu, že úsilí za prosazení adekvátní role samosprávných podnikatelských institucí začíná již na **úrovni teoretické a ideologické**. Liberální a neokonzervativní ekonomické směry od 70. let, kdy selhala neokeynesiánská řešení hospodářských problémů představují doposud hlavní proud současné ekonomické vědy. Přesto, že se dnes ustupuje od některých jejich jednostranných interpretací a konkrétní

¹⁷ Viz Friedman, M.: Kapitalismus a svoboda, Liberální institut, Praha 1993, str. 122-140.

¹⁸ Kinkor, J.: Trh a stát, Svoboda, Praha 1996, s. 105.

hospodářská politika je spíše pragmatickým mixem různých nástrojů, nadále tvoří převažující teoretické zázemí hospodářské politiky.

Druhý liberální model, který má také averzi vůči centrální státní moci, interpretuje roli samosprávných prvků společnosti zcela opačně. Pojímá je jako nástroj deetatizace, deregulace, demokratizace a decentralizace společnosti, jako výraz rozvoje strukturované **občanské společnosti**. Souvisí to s avizovanou dlouhodobou tendencí přesunu některých funkcí státu na samosprávu, ať již územní nebo zájmovou a také s přebíráním některých rolí tradičně vyhrazených pro stát a jeho orgány nestátními (nevládními) neziskovými organizacemi. Uvedená tendence koresponduje rovněž s principem subsidiarity prosazovaným Evropskou unií.

Uvedenou argumentaci ve prospěch zájmové samosprávy včetně podnikatelské a profesní lze rozšířit o problematiku selhání trhu a selhání státu. Soudobá ekonomická teorie pracuje s teorií mikroekonomického, makroekonomického a mimoekonomického **selhání trhu**. Mikroekonomické faktory jsou spjaty především s distorzí tržních cen v důsledku monopolu, informační asymetrie, existencí externalit a veřejných statků. Makroekonomické faktory jsou spjaty především s cykličností vývoje tržních ekonomik a nezbytností uplatňovat stabilizační politiku. Mimoekonomické faktory souvisejí s redistribuční funkcí státu a nutností kultivace lidského potenciálu. Je zřejmé, že vedle státu, veřejné správy a veřejného sektoru, participuje v určité míře na vyrovnávání distorze trhu též zájmová samospráva. Stát na podnikatelská a profesní společenstva deleguje některé regulační aktivity, čímž se zvyšuje jejich efektivita.

Nejenom trh selhává, vývoj ukázal, že také **stát (vláda) selhává**. Každý státní zásah nemusí nutně vést k lepšímu řešení. Naopak, mnohdy státní ingerence může situaci ještě více zhoršit. Vládní intervence nedosahují svých cílů zejména z důvodu neúplných informací a časových zpoždění, z limitované možnosti koordinovat reageance soukromých subjektů. Vláda má rovněž omezenou kontrolu nad byrokratickým aparátem, který někdy prosazuje svoje vlastní zájmy. Kromě toho z podstaty politického procesu vyplývají kompromisní řešení, kdy se často z daných alternativ nevybírají nejlepší možnosti, nýbrž ty varianty, jež jsou adekvátní mocenskému rozložení politických sil.

Teorie vypracovala celou řadu negociačních schémat vyvažujících tendenci k selhávání vlády. Důležitou roli v tomto procesu sehrává územní a zájmová samospráva. V rámci zájmové samosprávy též samosprávné podnikatelské instituce, které nejen, že přebírají od státu mnohé regulační funkce, ale také zabezpečují zpětnou vazbu. Pro samotné demokratické fungování státních institucí je důležitá jejich kooperace s podnikatelskou a profesní samosprávou.

V rámci akcentace významu samosprávných podnikatelských institucí, nelze ovšem opominout, že pochopitelně i tyto subjekty **nejsou imunní vůči selháním**. Pozitivní rysy profesní a podnikatelské samosprávy jako je vytváření ochranných mechanismů proti vstupu neprofesionálních subjektů nebo přímo “podvodníků” do profese a podnikání, tvorba standardů, kontrola kvality výkonů a profesní etiky, rozličné formy autorizace, vytváření nestátního systému ochrany spotřebitelů, informační obsluha svých členů, public relations, lobování ve prospěch svých členů při optimalizaci legislativy pro podnikání apod., mohou za určitých podmínek nabýt hypertrofického charakteru.

Mohou přerůst do monopolistického jednání, ochrannářské politiky, kartelového chování, omezování vstupu na konkrétní trh potenciálním konkurentům apod., což může deformovat konkurenční prostředí. Je tedy nutné zabezpečit takové vzájemné vazby uvnitř systému i ve vztahu ke státu, aby tato tendence byla eliminována na nejnižší možnou míru. Stát v tomto smyslu disponuje dostatečnými prostředky, aby takovému jednání zabránil (např. protimonopolní úřady, státní akreditované instituce apod.). Pluralita, informační otevřenost,

veřejná kontrola a vyvažující mechanismy (např. spotřebitelské asociace) umožňují využívat kladné působení samosprávných podnikatelských institucí.

Ve prospěch role profesní a podnikatelské samosprávy svědčí také **historické argumenty a zdůvodnění**, neboť obchodní a živnostenské komory a společenstva na našem území vcelku úspěšně fungují již od minulého století. Jako zvláštní typ veřejnoprávních korporací nejen, že prosazovaly zájmy a požadavky svých členů, ale také řešily některé stavovské záležitosti a dodržování profesionální etiky. V Rakousku-Uhersku existovalo šedesát obchodních komor sdružujících praktické obchodníky a živnostníky. Komory disponovaly širokým rejstříkem aktivit. Zakládaly exportní kanceláře, muzea, průmyslové a obchodní školy, realizovaly kvalifikační kurzy, výstavy a odborné přednášky apod. Komorám bylo dokonce umožněno i volit vlastní poslance do zemských sněmů a do říšské rady. Po vzniku ČSR byla zřízena Ústředna hospodářských a živnostenských komor, která výrazně participovala na hospodářském dění v samostatném státě. Např. ve třicátých letech byl založen Exportní ústav obchodních a živnostenských komor. Domnívám se, že pestrá činnost komor na našem území, plně náleží k našim demokratickým, tvůrčím, podnikatelským i vlasteneckým tradicím.

Pokud se tento institut historicky osvědčil a patří k systémovým prvkům ekonomiky i společnosti, bylo by neracionální se ho zbavovat. Zejména, když funguje v různých modelových pojetích ve většině zemí EU. Ostatně úloha hospodářských komor byla např. zvládnutelná i na kongresu **Asociace evropských obchodních a průmyslových komor Eurochambers**. Nakonec i zkušenosti z reformujících se zemí ukazují, že úspěšný průběh hospodářských reforem není možný bez podpory institucí podnikatelské sféry. V mnoha směrech právě komory sehrávají klíčovou úlohu a vystupují jako obhájci reformy. To samozřejmě neznamená, že nelze hledat nové formy činnosti našich samosprávných podnikatelských institucí, adekvátní požadavkům **globalizace** a nové ekonomiky nebo inovovat jejich organizační a územní strukturu v kontextu s reformou veřejné správy.

Samosprávné podnikatelské instituce v ČR v kontextu reformy veřejné správy

Jak známo probíhající reforma veřejné správy v ČR má komplexní charakter a je rozčleněna na tři relativně samostatné fáze a to reformu územní veřejné správy, reformu ústřední státní správy a reformu hlavních nástrojů, kterými řídí veřejná správa veřejný sektor. **Reforma územní veřejné správy**, která vychází z tzv. “spojeného” modelu veřejné správy, zahrnovala dvě dílčí etapy a to vytvoření krajských orgánů a ukončení činnosti okresních úřadů a přenos jejich kompetencí na kraje a obce s rozšířenou působností (obce tzv. III. stupně).

Obsah reformy veřejné správy naplňuje požadavek decentralizace a dekoncentrace veřejné správy a vytváří předpoklady pro zahájení dalších reformních kroků. Zatímco reforma územní veřejné správy je hlavně zaměřena na změny ve struktuře subjektů veřejné správy v dělbě jejich kompetencí, další fáze se orientují především na změny **v kvalitě způsobů řízení veřejné správy**. Celková reforma shrnuje několik parciálních koncepcí a programů: koncepci zvýšení účinnosti řízení ve veřejné správě, program změn řízení veřejné správy na úrovni ústřední státní správy, koncepci zvýšení účinnosti veřejného sektoru, koncepci zvýšení účinnosti veřejných financí, koncepci zvýšení účinnosti veřejných služeb, koncepci informatizace veřejné správy, koncepci zvýšení účinnosti veřejné kontroly a koncepci vzdělávání pracovníků ve veřejné správě. Uvedené koncepce probíhají paralelně, ve vzájemné interakci a nacházejí se v různém stadiu své realizace.

V koncepci reformy veřejné správy se ovšem nehovoří pouze o přechodu činností a kompetencí od centrálních orgánů veřejné správy k orgánům územní samosprávy (což je

samozejmě v současnosti nejdůležitější aspekt reformy), ale také od orgánů státní správy k jiným **subjektům občanské společnosti**.¹⁹ Uvedená idea zatím zůstává v pozadí reformy veřejné správy, i když je pochopitelné, že v této vývojové fázi české společnosti se nejedná o hlavní linii reformy.

Jak již bylo uvedeno, portfolio samosprávných podnikatelských institucí v ČR je velice bohaté a strukturované. Zahrnuje jak živnostenské společenstva, všeobecné komory, komory svobodných podnikání, tak i oborové podnikatelské asociace a svazy. Některé subjekty jsou zapsány v obchodním rejstříku, jiné jsou registrovány u Ministerstva vnitra. Princip členství je dobrovolný nebo povinný, v řadě případů jsou podmínky členství závislé na příslušné kvalifikaci, zkouškách či dalších předpokladech. Zvláštní pozici zaujímají komory s tzv. obecným postavením, tj. Hospodářská komora ČR a Agrární komora ČR.

Uvedená strukturovanost profesní a podnikatelské samosprávy v ČR, která je někdy kritizována jako roztržštěnost, nemusí být vždy na škodu, neboť díky tomu možná dochází ke zdravé konkurenci a vzájemnému vybalancování rozličných, v řadě případů i protikladných skupinových zájmů. Na druhé straně by však bylo žádoucí koordinované působení všech subjektů vůči podnikatelskému prostředí v ČR i vůči státu, a to jak k exekutivě, tak i parlamentu. Jistě existují shodné strategické zájmy podnikatelských a profesních svazů a komor na kultivaci podnikatelského prostředí v ČR, na zvýšení výkonnosti a konkurenceschopnosti české ekonomiky a na její odpovídající přípravu pro vstup do EU. V tomto smyslu by určitá restrukturalizace institucionalizace této koordinace mohla být prospěšná.

Samosprávné podnikatelské instituce prošly od svého vzniku zákonitým vnitřním vývojem, který byl **odrazem politického ekonomického klimatu** v ČR. Pokud se chtěly podílet na nepřetržitě zlepšování podmínek pro podnikání a na rozvoji zahraničního obchodu, jak je tomu ve vyspělých zemích, musely se přiblížit podnikatelské sféře. V souladu s jejími potřebami usilovaly o ochranu oprávněných zájmů podnikatelů, poskytovaly jim profesionální servis a vedle toho se snažily ovlivňovat všechny důležité kroky státu v hospodářské oblasti.

Nynější postavení samosprávných podnikatelských institucí je výsledkem několikaletého úsilí směřujícího od zpochybňování její úlohy až po současnost, kdy se jednotlivé komory, společenstva, cechy, asociace a svazy ve své většině staly vyhledávaným informačním a servisním místem. Zástupci komor a svazů jsou členy různých grémií, komisí, pracovních skupin, monitorovacích výborů pro regionální rozvoj apod. vytvořených veřejnou správou. Díky jejich iniciativě byly založeny mnohé instituce a programy na podporu podnikání, připomínají zákony vztahující se k podnikání a jeho širšího kontextu (nejsou však připomínkovým místem), realizují a účastní se výstav a propagačních akcí včetně zahraničních. Agrární komora např. iniciovala vznik Státního fondu tržní regulace (v současnosti Státní zemědělský intervenční fond) a Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu.

Subjekty podnikatelské samosprávy také úspěšně navzájem kooperují, např. Hospodářská komora a Agrární komora zřídily Rozhodčí soud a exportní radu. Obě komory spolupracovaly na obnovení mistrovských zkoušek prostřednictvím Akademie řemesel atd.

Klíčovou roli sehrála zejména **Hospodářská komora ČR** (vedle AK), jako reprezentant obecných a strategických zájmů podnikatelské komunity a objektivně nejdůležitější samosprávná podnikatelská instituce. Její činnost byla přitom v určitém smyslu ztížena nedostatkem kompetencí, v rozporu s tradicí i evropskou současností. Dnes její členskou základnu tvoří na bázi dobrovolného členství jednak velké a střední firmy, ale i

---

¹⁹ Viz Návrh koncepce veřejné správy, Veřejná správa, č. 19, 1999, Příloha, s. 3.

představitel malého stavovského podnikání. Některé služby komory včetně podpůrných mezinárodních aktivit a programů je orientováno právě na ně. Členství Hospodářské komory ČR v Mezinárodní obchodní komoře, asociované členství v Eurochambers, dohody s partnerskými organizacemi v řadě zemí světa, dosvědčují, že komora je žádaným místem pro navazování kontaktů.

Na základě několikaletých získaných zkušeností s fungováním komor v ČR, se ukazuje, že by ke zkvalitnění činnosti Hospodářské komory i Agrární komory přispěla **novelizace** příslušné legislativy ve prospěch posílení funkce komor. Bohužel musíme konstatovat, že v legislativním programu minulé vlády nebyla novela zákona o Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR obsažena, přestože Poslanecká sněmovna svým usnesením z 28. schůze dne 20. 10. 2000 žádala vládu, aby ve spolupráci s Hospodářskou komorou připravila novelu zákona č. 301/1992 Sb., která by posílila význam komory.

Ani v **zákonu o státní podpoře malého a středního podnikání** není úloha komory zvláště výrazná. Totéž lze říci o **živnostenském zákonu** případně i o další legislativě týkající se funkce komor, podnikatelských asociací a živnostenských společenstev. Pouze v doprovodných dokumentech k zákonu o podpoře regionálního rozvoje je ve Statutu Výboru regionálního rozvoje zabezpečena participace zástupců podnikatelské samosprávy. Uvedené legislativní příklady ukazují na opomíjení funkce komor při regulaci a seberegulaci podnikatelské komunity. Tato nevůle přiznat podnikatelské samosprávě její místo v tržním hospodářství ještě více vynikne např. při komparaci role komor se sousedními vyspělými demokraciemi, např. s Rakouskem.

Jak dosvědčují analytické materiály komor a rozhovory s jejich pracovníky, zřejmě by se měla rozšířit **působnost obou komor** (HK ČR a AK ČR), možná i převzetím některých úkonů doposud vykonávaných orgány státní správy (např. registrace některých podnikatelských subjektů). Uvedené činnosti vykonávají komory některých evropských států a lze zde argumentovat tím, že samosprávné podnikatelské instituce jsou bezprostředně spjaty s podnikatelským prostředím a bylo by v jejich zájmu hlídat si serióznost podnikání.

Pokud by byla posílena funkce a odpovědnost komor za kvalitu podnikatelského prostředí v ČR, tak by nabyl nového významu i **aspekt členství**. Současný stav zcela dobrovolného členství v HK a AK nedovoluje adekvátní soustředění zdrojů. Nová situace v oblasti členství by umožnila profesionálnější obhajobu zájmů podnikatelských subjektů vůči veřejné správě a také rozšíření spektra služeb poskytovaných podnikatelskému stavu. Pokud by nebyl politicky průchodný model rakouský, mohla by se upřednostnit holandská úprava členství, která je sice liberálnější, nicméně dává daleko větší operační prostor komorám než-li současné české pojetí.

Převzetí některých povinností státní správy by logicky nastolilo otázku **participace státu na financování komor**. Jde o analogii s územní samosprávou, kdy stát v přenesené působnosti pověřuje obce v různé míře výkonem státní správy. Výše příspěvku státu obcím je stanovena v závislosti na rozsahu přenesené působnosti. Stejný způsob financování by mohl být uplatněn ve struktuře komor.

V souvislosti s reformou veřejné správy a vznikem krajské samosprávy dochází k restrukturalizaci komor ve vertikálním i horizontálním smyslu. Přestože současný zákon připouští možnost slučování okresních komor, měla by novelizace zákona jednoznačně definovat kategorii **krajských komor**, které jsou rovnoprávným partnerem pro spolupráci s orgány kraje. Jejich potřeba a význam bude nepochybně vzrůstat s postupným politicko-mocenským a finančním zesílením pozice krajských struktur a jim odpovídajícím ekonomickým vazbám, zejména při tvorbě a realizaci regionálních hospodářských politik.

V rámci vnitrosystémové dělby práce by zřejmě na krajské komory měly být perspektivně přeneseny značné kompetence a bezprostřední operativa a ústředí komor by se mělo zaměřit spíše na koncepční a strategické otázky. Nově se koncipující krajská struktura se jistě promítne i do způsobu tvorby všeobecné sněmovny jako nejvyššího orgánu komory. Je také třeba zvážit doplnění sněmovny společenstev. Lze též uvažovat o reprezentaci společenstev a cechů již na úrovni kraje, nikoliv až v ústředí komor.

Na bázi krajských hospodářských komor by mohlo dojít k intenzivnějšímu zapojení podnikatelských samosprávných organizací do podpory podnikání v regionech. a jejich širšímu propojení jak s existujícími resortními strukturami institucionální podpory podnikání, tak s budoucími krajskými agenturami, které si jistě perspektivně vytvoří orgány krajské územní samosprávy po vzoru vyspělých zemí. Je zřejmé, že k této situaci dojde až za několik let, kdy bude definitivně dořešen rozsah kompetencí krajské samosprávy a také její adekvátní financování.

Se zrušením okresů jako subjektů veřejné správy a jejich správních obvodů, bude nezbytné změnit statut **okresních hospodářských komor**. Pravděpodobně půjde o jejich transformaci a rozšíření počtů odpovídající množství připravovaných obcí s rozšířenou působností (205 obcí III. stupně). Uvedené změny ve struktuře veřejné správy se jistě odrazí v komorové legislativě.

Novela zákona o Hospodářské komoře a Agrární komoře by měla být předmětem živé diskuse nejen v rámci komor, společenstev, cechů, svazů, asociací, ale i v celé podnikatelské a možná i širší veřejnosti. Zejména její návaznost na jednotlivé kroky reformy veřejné správy, která se nevyčerpává pouze ustavením krajů. Proces reformy veřejné správy, tak dává velkou příležitost k redefinici role profesní resp. podnikatelské samosprávy.

Bohužel proces transformace ekonomiky i společnosti se mnohdy uskutečňoval způsobem, který zatím nedostatečně formoval podnikatelskou komunitu jako významnou stavovskou součást společnosti. Stále do značné míry trvá situace, kdy **značná část podnikatelů si neuvědomuje svoji spoluzodpovědnost** za prosazení zdravého podnikatelského prostředí, za eliminaci nesystémových a distorzních prvků, za pozitivní hospodářský a sociální vývoj naší země i jednotlivých regionů. Odmítání participace ve strukturách podnikatelské samosprávy limituje možnosti zpětného působení podnikatelské komunity na decizní sféru ve prospěch spolugenerování zodpovídajícího podnikatelského prostředí zahrnujícího i etický rozměr podnikání, který byl tak vlastní významným historickým osobnostem českého podnikatelského stavu.

Shrnutí:

Samosprávné podnikatelské instituce v ČR mají své dlouhodobé historické kořeny. Zaujímají specifické místo ve společnosti a v národním hospodářství. Na jedné straně jsou součástí neziskového nestátního sektoru, přináležejí k prvkům občanské společnosti. Na druhé straně patří k těm jeho prvkům, na které stát prioritně deleguje (nebo může přenést) část svých kompetencí. V tomto smyslu jsou tak součástí neúzemní samosprávy. Současně komory (profesní, všeobecné), podnikatelské svazy, asociace a živnostenská společenstva, které reprezentují a hájí zájmy profesní, odborné a podnikatelské komunity představují určitý průnik „tržních“ zájmů, tržního sektoru do sektoru veřejného i občanského.

Samosprávné podnikatelské instituce nejsou reziduem středověku, nýbrž progresivní a nezastupitelnou složkou systému regulace a seberegulace podnikatelského prostředí v moderní demokratické společnosti, garantem kvality profesí a podnikání. Je žádoucí, aby institut profesní a podnikatelské samosprávy v ČR, v rámci evropských tradic, posílil.